

Projekt

z dnia 30 listopada 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA PUŁAWY**

z dnia 2023 r.

w sprawie uchwalenia Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463 i 1688) oraz art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 i 1429) Rada Miasta Puławy uchwala, co następuje:

§ 1.

Uchwala się i przyjmuje do realizacji Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Puławy i Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dnem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Puławy

Bożena Krygier

Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	2
II.	Podstawy prawne.....	4
III.	Diagnoza	5
IV.	Analiza SWOT.....	13
V.	Obszary problemowe	14
VI.	Cele, działania, wskaźniki.....	17
VII.	Realizacja Programu.....	21
	VI.I. Harmonogram zaplanowanych działań.....	21
	VI.II. Odbiorcy.....	22
	VI.III. Realizatorzy.....	23
	VI.IV. Finansowanie.....	24
	VI.V. Monitoring i ewaluacja.....	25
	VI.VI. Przewidywane efekty.....	25
VIII.	Spis tabel.....	26
IX.	Spis wykresów	27

I. Wprowadzenie.

Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026 zwany dalej Programem został opracowany, w związku z obowiązkiem ustawowym wynikającym z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którą opracowanie i realizacja trzyletnich programów jest zadaniem własnym gminy w zakresie wspierania rodziny.

Program jest kontynuacją programów wspierania rodziny realizowanych przez Miasto Puławy od roku 2012 i powstał w oparciu o aktualną diagnozę sytuacji rodzin w Puławach, wnioski ze sprawozdań dotyczących realizacji poprzednich Programów oraz założenia dokumentów strategicznych miasta Puławy, tj. „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2017-2025” oraz „Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na rok 2023”.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powstała dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

„Proces przygotowania dziecka do życia w społeczeństwie zaczyna się w rodzinie. Rozpoczyna się on od początku istnienia człowieka i zachodzi w sferze biologiczno-popędowej, psychiczno-uczuciowej, społeczno-kulturowej i świadomościowo-moralnej. To w rodzinie dokonuje się proces zaspokajania potrzeb, przekazywania dzieciom podstawowych wartości, norm, wzorów zachowań, obyczajów kulturowych oraz wprowadzanie ich w życie społeczne. A więc w rodzinie ma miejsce najważniejszy proces socjalizacji. Efektem socjalizacji jest uspołecznienie, które wyraża się w postawach człowieka w stosunku do siebie i do innych, w stosunku do otoczenia, do rodziny, do narodu, ojczyzny, do świata. Dzięki uspołecznieniu dziecko wrasta w społeczeństwo, pełni w nim odpowiednie role i staje się pełnoprawnym i pełnowartościowym jego członkiem”¹.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminy obowiązek zapewnienia wsparcia rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, przewidując szereg narzędzi naprawczych.

Podniesienie skuteczności udzielanej pomocy ma zapewnić również zintegrowany system wsparcia, oparty na współdziałaniu różnych instytucji i podmiotów mających wspólny cel oraz w zależności od form określony odrębny obowiązek wspierania rodziny.

Zgodnie z ustawą wsparcie to polega w szczególności na:

1 M. Ryś, *Oddziaływania wychowawcze rodziców, a nadzieja na sukces i kompetencje społeczne u ich dzieci*.

- 1) analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- 2) wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- 3) rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny;
- 4) podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny;
- 5) pomocy w integracji rodziny;
- 6) przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- 7) dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone w formie:

- 1) pracy z rodziną;
- 2) pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Wspieranie rodziny powinno być prowadzone za jej zgodą i przy jej aktywnym udziale, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Rodzina powinna otrzymać wsparcie przez działania:

- 1) instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny;
- 2) placówek wsparcia dziennego;
- 3) rodzin wspierających.

Pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania.

W przypadku, gdy wyznaczonym na podstawie ust. 1 podmiotem jest ośrodek pomocy społecznej, w ośrodku można utworzyć zespół do spraw asysty rodzinnej.

Ustawodawca wymienia przykładowe, najważniejsze formy pracy z rodziną:

- 1) konsultacje i poradnictwo specjalistyczne;
- 2) terapia i mediacje;
- 3) usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne;
- 4) pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną.

Głównym założeniem programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do funkcjonowania, poprzez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie. Planowane w programie działania, będą miały charakter: profilaktyczny, interwencyjny i reintegracyjny. Spójny system wsparcia zapewnia wykorzystanie potencjału instytucjonalnego miasta do realizowania działań o charakterze interdyscyplinarnym skierowanych nie tylko na dziecko ale na całą rodzinę, przy aktywnym jej udziale, z wykorzystaniem wewnętrznych i zewnętrznych zasobów. Realizatorami działań będą lokalne służby i instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.

Opracowany Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy zawiera podstawy prawne realizacji Programu, diagnozę sytuacji społecznej Miasta Puławy w odniesieniu do sytuacji rodzin,

str. 3

analizę mocnych i słabych stron, cele i zakładane działania, określa w jaki sposób Program będzie realizowany, jakie mogą być źródła jego finansowania oraz sposób monitorowania i ewaluacji.

II. Podstawy prawne.

Zadania dotyczące wspierania rodziny opisane są przede wszystkim w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 i 1429).

Zgodnie z powyższą ustawą do zadań samorządu gminy należą:

1. opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
2. tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
3. tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
4. Finansowanie:
 - a) Podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
 - b) Kosztów związanych z udzielaniem pomocy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
7. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem i przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale również na całej rodzinie.

Działania dotyczące wsparcia rodziny poza ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, regulowane są także w innych aktach prawnych, t.j.:

- Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, Dz. U. z 2001 r. Nr 28, poz. 319, z 2006 r. Nr 200, poz. 1471 oraz z 2009 r. Nr 114, poz. 946);
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, Dz. U. z 2022 r. poz. 2140 oraz Dz. U. z 2023 r. poz. 1606 i 1843);
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2023 r. poz. 2424);

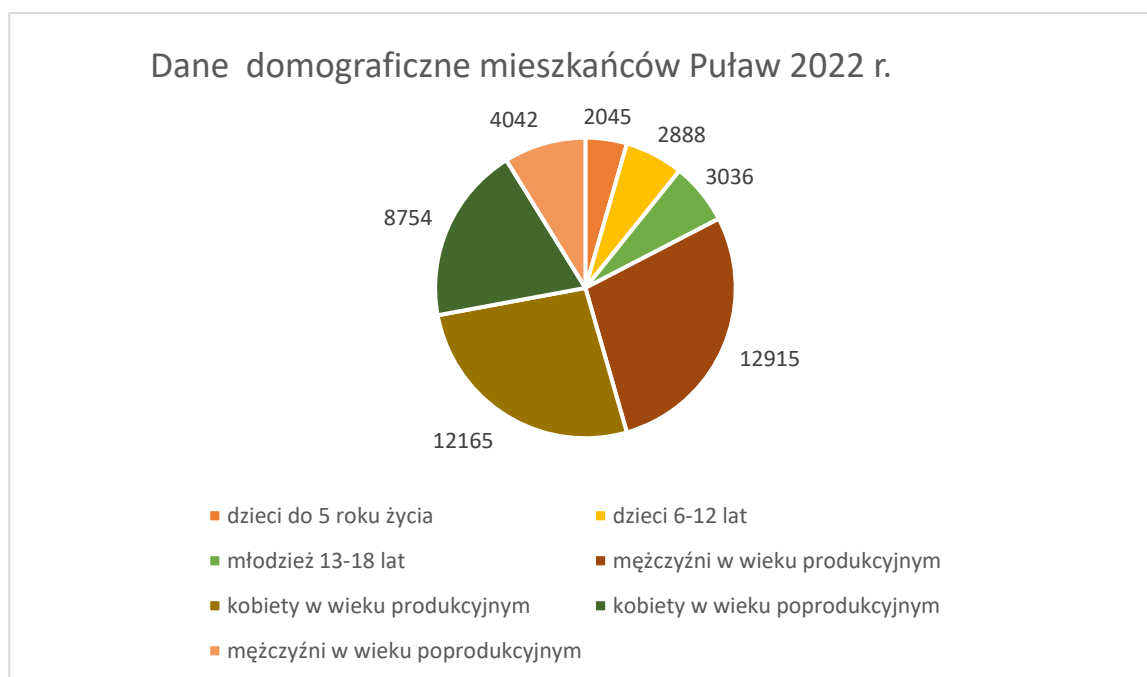
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 535, 1693 i 1938);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249, Dz. U. z 2023 r. poz. 289 i 535);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939, Dz. U. z 2022 r. poz. 2600);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. (Dz. U. z 2023 r. poz. 571);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390, 658 i 1429);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2023 r. poz. 810 i 1565);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 1993, M. P. z 2023 r. poz. 121);
- Uchwała Rady Ministrów nr 140 z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (M. P. z 2018 r. poz. 1007, M. P. z 2022 r. poz. 1287).

III. Diagnoza.

Struktura demograficzna miasta Puławy - charakterystyka mieszkańców Miasta Puławy.

Na dzień 31.12.2022 r. w Puławach zameldowanych było 45 838 osób. Z danych statystycznych wynika, że na terenie miasta zamieszkuje 2 045 dzieci do 5 roku życia, 2 888 dzieci uczęszczających do młodszych klas szkół podstawowych, 3 036 młodzieży w wieku 13-18 lat, 12 915 mężczyzn w wieku produkcyjnym, 12 165 kobiet w wieku produkcyjnym oraz 12 796 w wieku poprodukcyjnym, z przewagą kobiet, których mieszka w Puławach 8 754 czyli ponad dwukrotnie więcej niż mężczyzn, których w Puławach mieszka 4 042. Autorzy raportu o stanie miasta wskazują że liczba ludności w mieście Puławy sukcesywnie się zmniejsza. W roku 2022 odnotowano 400 mieszkańców mniej niż w roku 2021 i o 1280 mniej niż w roku 2020.

Wykres 1 - dane demograficzne mieszkańców Puław w 2022 r.

Źródło: dane GUS

Rodziny objęte pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej- charakterystyka wybranych obszarów.

Tabela 1 - wsparcie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach w okresie 2020-2022

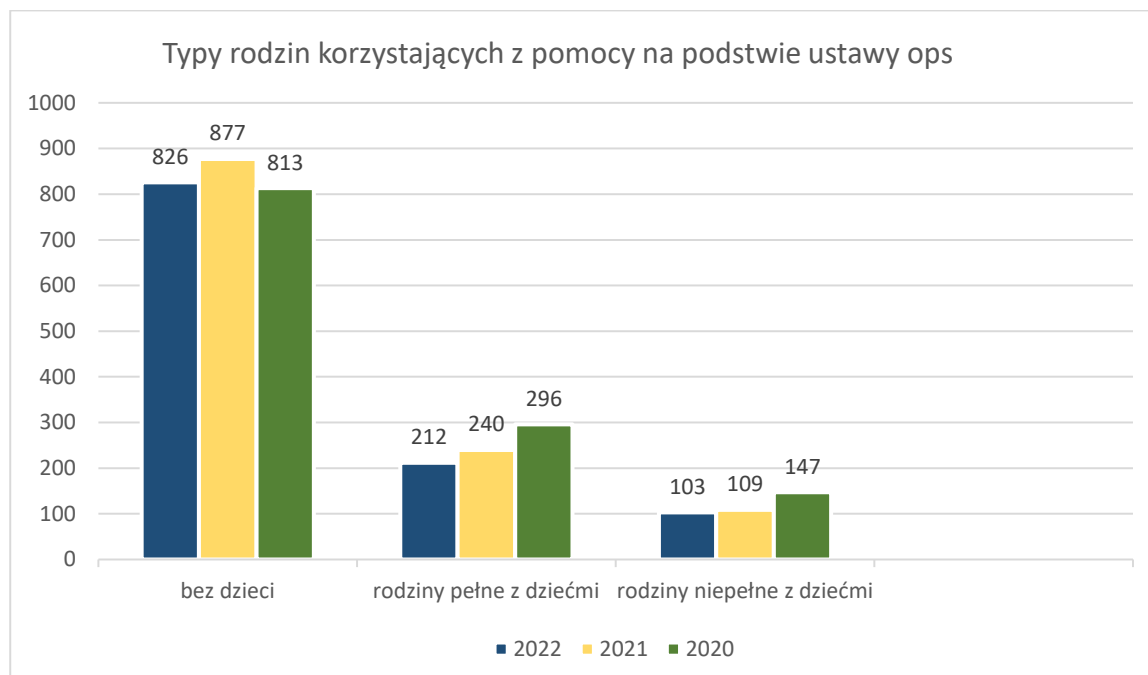
L.p.	Rodzaj wsparcia	2020	2021	2022
1.	liczba rodzin objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej bez względu na liczbę i rodzaj świadczeń	1256	1226	1141
2.	liczba rodzin, którym przyznano zasiłki pieniężne	700	632	558
3.	liczba osób objętych wsparciem w formie dożywiania - zasiłek celowy przyznany w ramach programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”	531	478	352
4	Liczba osób objętych dożywianiem w formie skierowania na posiłek	472	339	346
5	liczba rodzin objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w ramach Programu Wspierania Rodziny	3	2	3

Źródło: dane MOPS Puławy

W roku 2020 procent osób korzystających z pomocy społecznej stanowił 4,9 %, w roku 2021 - 4,5 % zaś w roku 2022 - 4.1 % ogólnej liczny mieszkańców miasta. Ze świadczeń z pomocy społecznej w 2022 roku skorzystało 1 919 osób (1 141 rodzin), co stanowiło 4,18% wszystkich mieszkańców gminy. W stosunku do 2021 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 197 osób (85 rodzin), zaś w stosunku do roku 2020 o 414 osób (115 rodzin). W przypadku długotrwale korzystających z pomocy społecznej ich liczba osiągnęła w 2022 roku poziom 704 osób, co oznaczało spadek w stosunku do roku 2021 o 68 osób. W stosunku do

ogólnej liczby mieszkańców miasta w poszczególnych latach zmniejsza się procent osób korzystających z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej. Podsumowując, w okresie od 2020-2022 zmniejsza się ilość udzielanej pomocy.

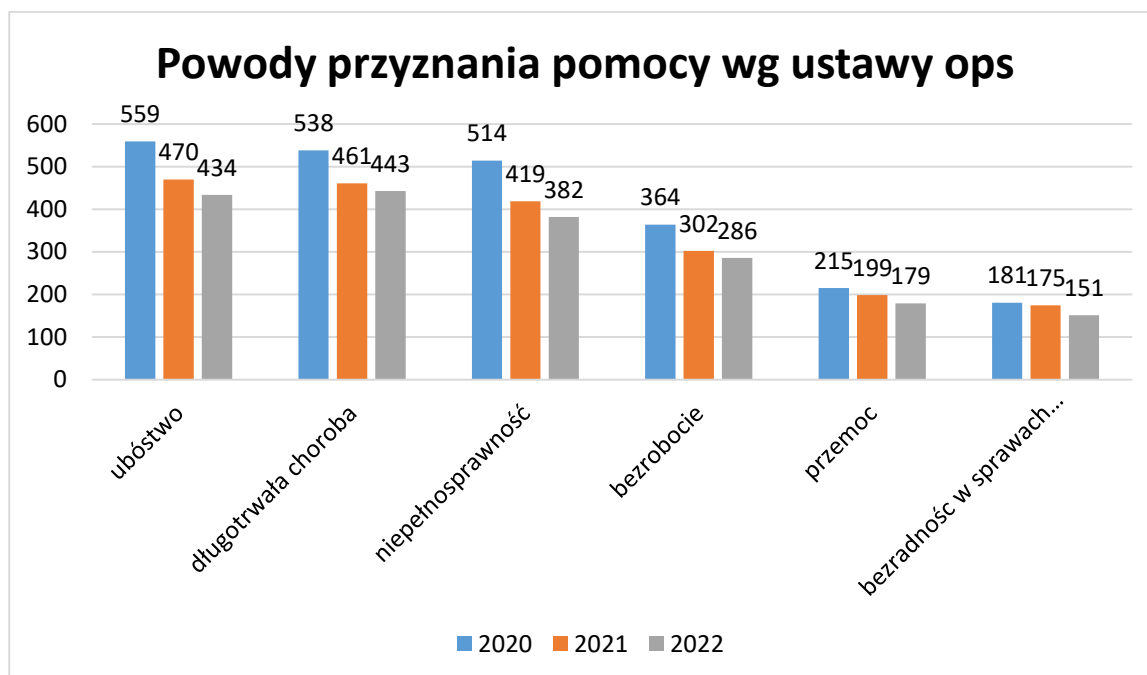
Wykres 2. Typy rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach w latach 2020-2022.

Źródło: dane MOPS Puławy

Analiza charakterystyki typów rodzin korzystających z pomocy społecznej z terenu miasta Puławy pozwala stwierdzić, że większość korzystających stanowią rodziny bez dzieci lub osoby samotnie gospodarujące. Można również zauważyć, że na przestrzeni 3 lat zmniejsza się liczba rodzin z dziećmi korzystających ze wsparcia. Najprawdopodobniej wynika to z poprawy sytuacji materialnej rodzin związanej z kierunkiem polityki społecznej rządu, w której rodzina znajduje się w centrum i postrzegana jest jako potencjał stanowiący źródło rozwoju naszego kraju. Możliwość korzystania z licznych programów rządowych i świadczeń znacznie poprawiła jakość życia rodzin wychowujących dzieci. Ze świadczeń nie mogą skorzystać osoby samotne i rodziny z pełnoletnimi dziećmi stąd stanowią one większą część świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Wykres 3. Powody przyznania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach w okresie 2020-2022.

Źródło: dane MOPS Puławy

Zauważalna jest tendencja spadkowa rodzin korzystających z pomocy finansowej na podstawie ustawy o pomocy społecznej w kolejnych latach. Niezmiennie dominującym czynnikiem przyznawania pomocy w kolejnych 3 latach było ubóstwo, które wynika m.in. ze złego stanu zdrowia, uniemożliwiającego świadczenie pracy lub bezrobocie. Wiąże się to ściśle z charakterystyką typów rodzin przedstawioną w wykresie nr 2., ponieważ większość świadczeniobiorców to osoby nie mogące korzystać ze świadczeń rządowych przyznawanych rodzinom z dziećmi. Kolejnymi powodami przyznania pomocy były długotrwała choroba, niepełnosprawność i bezrobocie. Na dzień 31.12.2022 r. ogólna liczba osób bezrobotnych mieszkających w Puławach wyniosła 919, w tym 479 kobiet. Stopa bezrobocia w Puławach wyniosła na koniec 2022 r. 4,8%. Udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności miasta wyniósł 1,11%. Ubóstwo powoduje niedostatek doświadczeń życiowych, brak perspektyw, czy ograniczony dostęp do usług, niezbędnych do zaspokojenia podstawowych ludzkich potrzeb. Ubóstwo wiąże się między innymi z bezrobociem lub złymi warunkami pracy, brakiem zasobów finansowych, brakiem dostępu do wysokiej jakości edukacji i opieki zdrowotnej, wykluczeniem społecznym, utrudnionym funkcjonowaniem rodzin, brakiem miejsca zamieszkania, czy niepewnym statusem pobytu. Osoby dotknięte ubóstwem mogą również doświadczać stygmatyzacji, poniżania, wstydu, dyskryminacji, izolacji społecznej i wykluczenia z życia społecznego. Ubóstwo to również niezwykle ograniczone wybory życiowe, problemy ze zdrowiem psychicznym i fizycznym.

„Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba stanowią jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej. Stanowią też wyzwanie dla polityki społecznej ze

względu na skalę zjawiska. Oba zjawiska są ze sobą powiązane - długotrwała choroba może w konsekwencji doprowadzić do niepełnosprawności. Wyzwania związane z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą są przede wszystkim związane z zapewnieniem z jednej strony opieki, ale z drugiej rehabilitacji i integracji społecznej i będą zwiększać się w związku ze starzeniem się populacji mieszkańców Polski. Wiedząc zatem, iż problemy zdrowotne nasilają się wraz z wiekiem oraz mając na uwadze zachodzące zmiany demograficzne, a w szczególności wydłużanie się czasu trwania życia, spadek dzietności, jak również zmianę modelu rodziny, spodziewać się można wzrostu udziału świadczeń z tytułu choroby lub niepełnosprawności we wszystkich udzielonych w ramach pomocy społecznej świadczeniach. Coraz dłuższy czas trwania życia oznacza dla podmiotów polityki społecznej nie tylko większą liczbę świadczeniobiorców, ale również wydłużanie się okresu objęcia pomocą, co jest związane przede wszystkim z faktem, że dłuższe życie nie jest tożsame z dłuższym życiem w zdrowiu. Mając powyższe na uwadze staje się jasne, iż system opieki nad osobami niesprawnymi musi zostać dogłębnie przemyślany. Być może trzeba nawet mówić o stworzeniu takiego systemu, bowiem dotychczasowe rozwiązania, w których to rodzina pełniła przede wszystkim funkcje opiekuńcze, ze względów demograficzno-społecznych nie będą dostępne dla znacznej części społeczeństwa polskiego”².

Kolejnymi, najczęściej występującymi dysfunkcjami była przemoc oraz bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych.

Przemoc powoduje dezorganizację systemu rodzinnego. Rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Przemoc w rodzinie jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodziców oznacza sytuację, w której rodzice (lub opiekunowie) nie sprawują odpowiedniej opieki nad dziećmi; kiedy nie mogą, nie umieją lub nie chcą wypełniać swoich funkcji opiekuńczych i wychowawczych wobec dzieci w sposób społecznie akceptowany. Wyodrębnienie funkcji opiekuńczej i wychowawczej rodziny spośród innych funkcji (m.in. materialnej, zabezpieczającej, socjalizacyjnej, czy ekspresyjnej) jest zabiegiem nieco sztucznym, ponieważ funkcje te przenikają się i są ze sobą powiązane,

2 M. Maciejasz, P. Kubicki, Szkoła główna handlowa w Warszawie, *Niepełnosprawność i długotrwała choroba - definiowanie, koszty i zadania dla lokalnej polityki społecznej*, Polityka Społeczna - numer tematyczny 3/2014, s. 16

dezorganizacja w jednej sferze funkcjonowania rodziny wpływa na zaniedbanie potrzeb członków rodzin, zwłaszcza dzieci, w innym obszarze³.

Świadczenia rodzinne i programy rządowe dla rodzin z dziećmi.

Tabela 2. Zestawienie wybranych świadczeń udzielonych rodzinom z dziećmi w latach 2020-2022.

L.p.	Rodzaj świadczenia	Liczba rodzin otrzymujących świadczenie w poszczególnych latach		
		2020	2021	2022
1	Program „Rodzina 500 +”	4854	5031	4470 ⁴
2	Program „Dobry Start”	3379	48	0 ⁵
3	Zasiłki rodzinne	1354	1026	1162
4	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka (środki gminy)	302	287	253
5	Świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego	290	294	300
6	Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	251	215	196
7	Świadczenie rodzicielskie	202	174	149
8	Jednorazowe świadczenie „Za życiem”	3	3	5
9	Program samorządowy „Duża Puławska Rodzina”	42	65	75
10	Stypendium szkolne	63	51	50

Źródło: dane MOPS Puławy i Urzędu Miasta Puławy

Istotną rolę w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju i funkcjonowania rodzin odgrywa państwo, a w szczególności prowadzona przez władze polityka rodzinna⁶. Stanowi ona długofalowy system celów i rozwiązań prawnych ukierunkowanych na wsparcie rodzin⁷. Polityka rodzinna określa zakres działań rządu, które mają na celu oddziaływanie na sytuację rodzin, a zwłaszcza rodzin z dziećmi⁸. Jednym z podstawowych założeń tej polityki jest kreowanie warunków sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu rodzin poprzez podejmowanie działań, które doprowadzą do poprawy warunków ich życia, co w dłuższej perspektywie ma przyczyniać się do rozwoju społeczeństwa i osiągnięcia pożądaných zmian jego struktury.⁹

3 I. Kudlińska, *Rodzina z bezradnością opiekuńczo - wychowawczą - wsparcie społeczne a procesy wykluczenia i inkluzji w świetle badań nad społecznym konstruowaniem problemu bezradności opiekuńczo - wychowawczej*, Instytut Socjologii Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytet Łódzki, s. 37.

4 Świadczenie od roku 2023 wypłacane jest przez ZUS.

5 Świadczenie od roku 2021 wypłacane jest przez ZUS.

6 A. Durasiewicz, *Kierunki rozwoju polityki rodzinnej w Polsce - dylemat społeczny zachodzących zmian i wyzwań na przyszłość*, [w:] *Polityka społeczna wobec wyzwań i zmian zachodzących we współczesnym świecie*, M. Kubiak (red.), Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2014, s. 102.

7 A. Durasiewicz, *Instrumenty polityki rodzinnej państwa*, [w:] *Biuletyn Informacyjny Wiadomości Społeczne* Nr 1/2009, K. Głębicka (red.), Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Warszawa 2009, s. 57.

8 Ibidem, cyt. za S.B. Kamerman, *Rodzina: problemy teorii i polityki*, [w:] *O polityce rodzinnej: definicje, zasady, praktyka*, „Materiały z Zagranicy”, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 1994, s. 12.

9 B. Balcerzak-Paradowska, *Rodzina i polityka rodzinna na przełomie wieków*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, 2004; A. Durasiewicz, *Instrumenty...*, s. 57-58, cyt. za: A. Kurzynowski, *Problemy rodziny w polityce społecznej*, Ośrodek Badań Społecznych, Warszawa 1991, s. 96

Jednym z głównych instrumentów polityki rodzinnej są bezpośrednie świadczenia pieniężne skierowane do rodzin. Ilość oraz rodzaj przyznanych świadczeń mieszkańcom Puław w okresie 2020-2022 przedstawia tabela 2.

Tabela 3. Wsparcie specjalistyczne świadczone na rzecz rodzin z dziećmi w ramach Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla miasta Puławy na lata 2021-2023 - wybrane rodzaje.

L.p.	Rodzaj wsparcia	2021	2022
1	Liczba rodzin z dziećmi objętych pracą socjalną w MOPS	186	216
2	Liczba osób korzystających z poradnictwa psychologicznego prowadzonego przez instytucje, organizacje i placówki oświatowe	1178	1658
3	Liczba osób korzystających z poradnictwa pedagogicznego prowadzonego przez instytucje i placówki oświatowe	1770	2217
4	Liczba osób korzystających z psychoterapii	17	11
5	Liczba dzieci objętych grupowym wsparciem psychologicznym i pedagogicznym w MOPS	22	38
6	Liczba osób korzystających z poradnictwa prawnego prowadzonego przez MOPS, AGAPE	453	463
7	Liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia dla rodziców prowadzonych przez MOPS i PCPR	33	30
8	Liczba osób uczestniczących w warsztatach, szkoleniach, treningach prowadzonych przez m. in. MOPS, PCPR i placówki oświatowe w zakresie opiekuńczo-wychowawczym.	127	337
9	Liczba warsztatów, szkoleń, treningów prowadzonych przez m. in. MOPS, PCPR i placówki oświatowe w zakresie opiekuńczo-wychowawczym	18	25
10	Liczba zatrudnianych asystentów rodziny	4	4
11	Liczba rodzin objętych asystenturą	55	58
12	Liczba rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem	13	25
13	Liczba rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem ze względu na osiągnięcie celów	6	14
14	liczba dzieci skierowanych do pieczy zastępczej (bez względu na formę pieczy	17	15
15	Liczba rodzin, które podjęły współpracę z asystentem, gdzie dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej	5	4
16	Liczba dzieci, które powróciły z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych	5	6
17	Liczba osób które skorzystały z pomocy prawnej prowadzonej przez instytucje i organizacje	453	463
18	Liczba rodzin objętych pomocą z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (rodziny, w których prowadzona była procedura „Niebieskie Karty”)	199	182
19	Liczba wniosków skierowanych do MKRPA w ramach procedury NK	41	31
20	Liczba posiedzeń zespołów roboczych w zakresie realizowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	44	61

21	Liczba zrealizowanych projektów i programów, w tym profilaktycznych	12	11
22	Liczba akcji społecznych	41	69
23	Liczba aktywnych wolontariuszy	57	67
24	Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego	80	95

Źródło: dane MOPS Puławy

Przedstawione w tabeli wskaźniki w przeważającej części cechują się tendencją wzrostową. Szczególnie jest to widoczne w liczbie osób korzystających ze wsparcia specjalistycznego (praca socjalna, wsparcie psychologiczne, pedagogiczne, prawne, warsztaty, szkolenia), co potwierdza wnioski stawiane w początkowej części rozdziału, że wzrasta zapotrzebowanie mieszkańców na w/w formy wsparcia.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w pieczy zastępczej.

Rodziny zagrożone kryzysem są stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także - w razie potrzeby - przez Policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie realizowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia.

Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę, którą się opiekuje, podstawowego poziomu stabilności życiowej umożliwiającej jej wychowywanie dzieci.

Asystent wspiera rodziny wychowujące dzieci, w których występują problemy trudne do pokonania samodzielnie przez tę rodzinę, pomaga również rodzicom ubiegającym się o odzyskanie władzy rodzicielskiej. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie.

Asystent współpracuje z zespołem interdyscyplinarnym (działającym na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Asystent pracuje w elastycznym i nienormowanym czasie pracy, jest mobilny i dyspozycyjny, co ułatwia mu dostosowanie powierzonych mu zadań do rytmu życia rodziny i jej realnych potrzeb. Efektem prawidłowo prowadzonej pracy asystenta z rodziną powinno być pozostanie dziecka w rodzinie lub jego powrót do rodziców, jeżeli już zostało umieszczone poza rodziną. Pomoc świadczona przez asystenta rodzinie jest zawsze prowadzona za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, z uwzględnieniem własnych możliwości tej rodziny oraz wsparcia zewnętrznego. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja, gdy na mocy postanowienia sądu rodzinnego - rodzinie przydzielony zostaje asystent rodziny jako bezwzględnie konieczna metoda wsparcia jej funkcjonowania. Na przestrzeni kolejnych lat realizowania Programu liczba rodzin objętych wsparciem asystenta utrzymuje się na podobnym poziomie. Nie

wszystkie rodziny wyrażają zgodę na współpracę z asystentem rodziny po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. W roku 2021 współpracę podjęło 5 rodzin na 17 umieszczonych dzieci, w roku 2022 asystent podjął współpracę z 4 rodzinami na 15 umieszczonych dzieci. Miasto Puławy częściowo finansuje koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej. W roku 2021 stanowiły one kwotę 908 247,00 zł, a w roku 2022 odpłatność wyniosła 1 097 450,00 zł.

Działające na terenie miasta placówki wsparcia dziennego obejmują opieką i wychowaniem dzieci w czasie pozalekcyjnym. Sprawują one funkcje opiekuńcze, wspierają rodziców w wychowywaniu dzieci, uczą gospodarowania czasem, odpowiedzialności, obowiązkowości. W placówkach tych prowadzi się zajęcia socjoterapeutyczne, wspomagające dzieci z zaburzeniami zachowania. Placówki mają corocznie pełne obłożenie. W roku 2021 w zajęciach uczestniczyło 80 dzieci, w roku 2022 placówki zapewniły miejsce 95 dzieciom.

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT pozwala przeanalizować wewnętrzne mocne i słabe strony, a także zewnętrzne szanse i zagrożenia w realizacji Programu.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwinięta sieć placówek i instytucji realizujących wsparcie specjalistyczne w zakresie wspierania rodziny; • Współpraca miasta z organizacjami pozarządowymi w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych; • Rozwinięty system placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego; • Rozwinięta sieć placówek oświatowych; • Rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego, realizowanego przez instytucje publiczne i niepubliczne; • Rozwinięty i skutecznie działający gminny system przeciwdziałania przemocy domowej; • Wykształcona kadra pomocy społecznej; • Współpraca instytucji i organizacji w zakresie rozwiązywania problemów społecznych; • Doświadczenia instytucji i organizacji w realizacji Programu Wspierania Rodziny i innych innowacyjnych projektów na rzecz rodziny; • Rozbudowana infrastruktura sportowo - rekreacyjna - place zabaw, boiska przy szkołach; • Aktywność organizacji pozarządowych i instytucji w zakresie budowania systemu wsparcia dla rodziny; • Działania instytucji na rzecz integracji mniejszości; • Rozwijający się wolontariat, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska aktywność w zakresie organizowania się grup samopomocowych; • Niska motywacja społeczności lokalnej do angażowania się w realizację działań na rzecz poprawy jej funkcjonowania; • Koncentracja mieszkań komunalnych zmniejszająca znacząco szanse powodzenia prowadzonych działań; • Rozbudowane, długotrwałe i mało skuteczne procedury związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom; • Niskie poczucie świadomości wspólnoty w społecznościach lokalnych; • Postawy roszczeniowe społeczeństwa wobec instytucji, w tym instytucji pomocowych; • Nie wystarczająca koordynacja działań realizowanych przez instytucje i organizacje na rzecz rodzin; • Brak motywacji rodziców do zmiany stylu życia; • Bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie; • Brak pozytywnych wzorców osobowych i zaniedbywanie obowiązków opieki i wychowania przez rodziców; • Brak kandydatów na rodziny wspierające; • Wzrost liczby zadań zlecanych samorządom gminnym bez zabezpieczenia finansowego;

<ul style="list-style-type: none"> • Wystarczająca ilość zatrudnionych asystentów rodziny; • Rosnące zainteresowanie mieszkańców wsparciem specjalistycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona ilość miejsc dla dzieci w funkcjonujących rodzinach zastępczych; • Niewystarczający dostęp do pomocy psychiatrycznej; • Niski prestiż zawodowy pracowników pomocy społecznej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijająca się sieć usług społecznych zapewniających zaspokojenie większości potrzeb mieszkańców; • Dostosowywanie form świadczonej pomocy do aktualnych potrzeb mieszkańców dzięki dobremu rozeznaniu istniejących problemów; • Realizowanie działań o charakterze interdyscyplinarnym na rzecz rodzin; • Skuteczność i efektywność w pozyskiwaniu środków ze źródeł zewnętrznych na realizację zadań pomocowych odpowiadających potrzebom mieszkańców; • Wykwalifikowana kadra realizująca usługi społeczne; • Rozwijająca się infrastruktura i bogata oferta miasta sprzyjająca rozwijaniu zainteresowań i kreatywnemu spędzaniu czasu wolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmieniający się rodzaj i specyfika problemów społecznych; • Kryzys rodziny - wzrost liczby rozwodów; • Brak perspektyw zatrudnienia zgodnego z aspiracjami młodych ludzi; • Rozluźnianie więzi międzypokoleniowych w rodzinach; • Nieumiejętność szukania wsparcia przez rodziny dysfunkcyjne; • Niewłaściwe nawyki członków rodziny; • Narastające konsekwencje pandemii COVID-19 - izolacji społecznej i nauki zdalnej na funkcjonowanie rodzin • Wzrost ryzyka zaburzeń psychicznych i zachowań suicydalnych wśród dzieci i młodzieży; • Starzenie się społeczeństwa; • Konflikty wewnątrzspołeczne; • Brak prawidłowych wzorców odniesienia na osiedlach komunalnych; • Przekazywanie z pokolenia na pokolenie wzorca wyuczonej bezradności; • Mało skuteczny lub niedostosowany system prawny utrudniający szybkie i skuteczne reagowanie na występujące problemy.

V. Obszary problemowe.

Rodzina, określana jako podstawowa komórka społeczna, jest naturalnym środowiskiem dla narodzin i rozwoju człowieka. Poprzez pełnienie swoich funkcji wywiera wpływ na kształtowanie się struktury społecznej danego kraju¹⁰. Z jednej strony zaspokaja potrzeby swoich członków, będących również członkami społeczeństwa, przez co wpływa na jego funkcjonowanie. Z drugiej strony jest uzależniona od zewnętrznych uwarunkowań, w których funkcjonuje, takich jak: sytuacja społeczno-ekonomiczna, polityczna czy kulturowa. Mogą one pozytywnie lub negatywnie wpływać na funkcjonowanie rodziny i na realizowane przez nią funkcje¹¹.

Dotychczasowe działania podejmowane w mieście Puławy na rzecz ochrony i wsparcia rodzin realizowane były na podstawie Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla miasta Puławy

¹⁰B.M. Kałdon, *Rodzina jako instytucja społeczna w ujęciu interdyscyplinarnym*, „Forum Pedagogiczne UKSW” 2011, nr 1, s. 230.

¹¹ GUS, *Działania prorodzinne w latach 2010-2015*, Kraków, 2016, s. 25.

na lata 2021-2023, przyjętego uchwałą Nr XXVII/279/21 Rady Miasta Puławy z dnia 28 stycznia 2021 r. Założone i realizowane w Programie cele były spójne z celami ze Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Puławy na lata 2017-2025, przyjętej uchwałą nr XLV/436/17 Rady Miasta Puławy z dnia 30 listopada 2017 r. Cele Strategii w zakresie wsparcia rodzin z dziećmi zakładają: utrzymanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców nieposiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody niewystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży właściwych warunków wychowania i rozwoju, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i ochrona osób doświadczających przemocy oraz przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach jako koordynator Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2021-2023 prowadził monitoring i ewaluację Programu poprzez zbieranie danych dotyczących realizowanych działań zmierzających do osiągnięcia założonych celów. Zbieranie danych opierało się na określeniu przez realizatorów rodzaju prowadzonego działania, sposobu jego realizacji oraz przedstawieniu osiągniętych efektów. Pozyskane informacje posłużyły do określenia wskaźników jakościowych i ilościowych osiągnięcia celu szczegółowego w danym roku oraz do pomiaru stopnia osiągnięcia założonego celu. W/w dane przedstawiane były w formie sprawozdania, które każdego roku przedkładane jest Radzie Miasta Puławy.

Spodziewanym efektem realizacji programu było wzmocnienie rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu poprzez zwiększenie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi oraz wypromowanie zdrowego stylu życia. Wykazany w sprawozdaniach system wsparcia tworzący program wspierania rodziny wskazuje, iż w okresie realizacji Programu wszystkie podmioty biorące w nim udział działały efektywnie i współpracowały ze sobą w zakresie zadań ustawowych.

Miasto Puławy posiada bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę podmiotów świadczących szeroki zakres usług społecznych na rzecz mieszkańców. Ponadto na terenie miasta istnieją aktywne organizacje pozarządowe realizujące usługi w obszarze wspierania rodziny. Wysokość wskaźników jakościowych i ilościowych w zakresie realizowanych celów pokazuje ogromną ilość działań skierowanych do znacznej grupy mieszkańców.

Instytucje odpowiedzialne za podejmowanie inicjatyw na rzecz rodziny realizowały szereg działań zmierzających do poprawy sytuacji rodzin zamieszkujących w mieście. Przełożyło się to na efekty związane z zapewnieniem poczucia bezpieczeństwa rodzin w sferze finansowej jak również niefinansowego wsparcia specjalistycznego.

Utworzenie Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia, a w nim Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy i w Kryzysie umożliwia nieodpłatne korzystanie mieszkańców z kompleksowego wsparcia specjalistycznego świadczonego zarówno indywidualnie

jak i dla konkretnych grup (psychologowie dla dorosłych i dzieci, psychoterapeuta, pedagog, radca prawny).

Przez cały okres realizowania Programu została utrzymana liczba zatrudnionych asystentów rodziny, co pozwoliło skutecznie i profesjonalnie udzielać rodzinom wsparcia, głównie w zakresie poprawy ich funkcjonowania i objąć pomocą wszystkie rodziny wymagające tego typu działań.

Widoczny jest wzrost działań interdyscyplinarnych na rzecz rodzin, jak również kontynuowanie dobrej praktyki prowadzenia działań na rzecz rodziny nie tylko przez instytucje, ale również przez organizacje pozarządowe.

Ważnym obszarem działalności na terenie gminy jest prowadzenie placówek wsparcia dziennego zarówno typu opiekuńczego jak również specjalistycznego. Placówki te prowadzone są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach, a także przez organizacje pozarządowe. Każda z tych placówek znajduje swoich odbiorców i odgrywa ogromną rolę we wsparciu rodzin i rozwoju dzieci.

Ogromną wartością dodaną dla mieszkańców Puław jest pozyskiwanie przez podmioty realizujące Program środków zewnętrznych na realizację usług społecznych umożliwiając tym samym zwiększenie zakresu oferty miasta.

Jak wynika z zebranych danych tylko część dzieci powraca do rodzin biologicznych, większość pozostaje w systemie pieczy zastępczej. Praca asystenta rodziny i innych specjalistów pomaga rodzinom podnieść umiejętności opiekuńczo-wychowawcze oraz przygotować rodziny na powrót dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Działania te mają również ogromne znaczenie na poziomie profilaktycznym, kiedy takim wsparciem obejmowane są rodziny z niskimi umiejętnościami opiekuńczo wychowawczymi.

Aby dotychczas podejmowane działania miały trwały charakter powinny być systematycznie realizowane w kolejnych latach przez instytucje oraz organizacje działające w obszarze wsparcia dziecka i rodziny we wszystkich obszarach ze szczególnym uwzględnieniem działań interdyscyplinarnych.

Działania przedstawione w niniejszym dokumencie dotyczące wspierania rodziny będą kontynuacją działań określonych do realizacji w poprzednim Programie i dotyczyć będą następujących obszarów problemowych:

- wsparcie rodziców w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej,
- podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny,
- koordynacja działań różnych instytucji i organizacji wspierających rodzinę,
- zmniejszanie skali zjawisk zaburzających prawidłowe funkcjonowanie rodziny: ubóstwo, bezrobocie, niskie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, uzależnienia, przemoc domowa, brak kompetencji rodzicielskich.

Analiza wskaźników dotyczących realizacji celów Programu w okresie sprawozdawczym 2021-2022 pozwala określić procent skuteczności niektórych z podejmowanych działań w zakresie podniesienia kompetencji i umiejętności:

W roku 2021:

- 54,02% osób określiło, że w wyniku udziału we wsparciu pedagogicznym wzrósł ich poziom umiejętności w zakresie opiekuńczo-wychowawczym,
- 29,13% osób określiło, że w wyniku udziału we wsparciu psychologicznym wzrósł ich poziom umiejętności w zakresie opiekuńczo-wychowawczym,
- 44 osoby z 55 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie opiekuńczo-wychowawczym,
- 8 osób z 55 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego,
- 23 osoby z 55 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia zdrowego stylu życia, w tym dbania o zdrowie,
- 15 osób z 55 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie załatwiania spraw urzędowych,
- asystent zakończył współpracę z 6 rodzinami ze względu na zrealizowanie planu pracy.

W roku 2022:

- 59,44% osób określiło, że w wyniku udziału we wsparciu pedagogicznym wzrósł ich poziom umiejętności w zakresie opiekuńczo - wychowawczym,
- 53,58% osób określiło, że w wyniku udziału we wsparciu psychologicznym wzrósł ich poziom umiejętności w zakresie opiekuńczo - wychowawczym,
- 45 osób z 58 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie opiekuńczo - wychowawczym,
- 28 osób z 58 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego,
- 37 osób z 58 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia zdrowego stylu życia, w tym dbania o zdrowie,
- 29 osób z 58 rodzin objętych wsparciem asystenta określiło wzrost poziomu umiejętności w zakresie załatwiania spraw urzędowych,
- asystent zakończył współpracę z 14 rodzinami ze względu na zrealizowanie planu pracy.

Należy tu dodać, że nie we wszystkich rodzinach objętych wsparciem asystenta plan pracy uwzględniał podnoszenie poziomu wszystkich z w/w umiejętności. Badanie wzrostu poziomu umiejętności prowadzone było w tych rodzinach, w których było to uwzględnione w planie pracy.

VI. Cele, działania, wskaźniki.

Cel główny Programu wpisuje się zarówno w dokumenty strategiczne, jak również wynika z obowiązującego ustawodawstwa. Ustawodawca traktuje bowiem rodzinę i konieczność jej wspierania przez instytucje i podmioty zewnętrzne jako priorytet w prawidłowym funkcjonowaniu społeczności - poczynając od kręgów wewnętrznych - rodzinnych, poprzez społeczności lokalne zamieszkujące określone terytorium gminy, a kończąc na społeczności jako obywatelach kraju. Stąd określone niżej cele szczegółowe odnoszą się zarówno do rodzin funkcjonujących prawidłowo

i niewymagających znaczącego wsparcia instytucjonalnego, a jedynie okazjonalnego korzystania z istniejącego potencjału miejskiego, jak i do rodzin przeżywających trudności i wymagających zaangażowania instytucji i innych podmiotów w pomoc, której celem będzie utrzymanie rodziny w całości oraz dobrobycie emocjonalnym i odpowiednim zabezpieczeniu finansowym. Do realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych wymagane jest podjęcie określonych działań - które wpisując się w działania konkretnych instytucji/podmiotów pracujących na rzecz puławskich rodzin w efekcie doprowadzą do wzmacniania rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu.

Cel główny: Wzmocnienie rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi.
3. Wypromowanie zdrowego stylu życia.

CELE I DZIAŁANIA	
1. Zwiększenie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.	
Działania	Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego w danym roku
Umożliwienie korzystania z pomocy specjalistycznej:	
- wsparcie pedagogiczne (indywidualne, grupowe)	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób dorosłych korzystających z konsultacji pedagogicznych, - liczba dzieci korzystających ze wsparcia pedagogicznego, - ilość osób dorosłych, u których zaobserwowano wzrost poziomu umiejętności w zakresie umiejętności opiekuńczo wychowawczych
- wsparcie psychologiczne (indywidualne i grupowe)	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób dorosłych korzystających ze wsparcia psychologicznego, - liczba dzieci korzystających ze wsparcia psychologicznego, - ilość osób dorosłych, u których zaobserwowano wzrost poziomu kompetencji społecznych

- wsparcie asystenta rodziny	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych wsparciem asystenta, - liczba rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem ze względu na zrealizowanie planu pracy, - ilość osób objętych wsparciem asystenta, u których zaobserwowano wzrost poziomu umiejętności w zakresie opiekuńczo-wychowawczym, - liczba osób objętych wsparciem asystenta, u których zaobserwowano wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, - liczba osób objętych wsparciem asystenta, u których zaobserwowano wzrost poziomu umiejętności w zakresie prowadzenia zdrowego stylu życia, w tym dbania o zdrowie, - liczba osób objętych wsparciem asystenta, u których zaobserwowano wzrost poziomu umiejętności w zakresie załatwiania spraw urzędowych
-praca socjalna	- liczba rodzin z dziećmi objętych pracą socjalną
- organizowanie treningów i warsztatów	<ul style="list-style-type: none"> - liczba treningów i warsztatów, - liczba uczestników treningów i warsztatów, -liczba uczestników, których poziom wiedzy wzrósł po ukończeniu szkolenia
- grupy wsparcia i samopomocowe	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia, - ilość osób, u których nastąpił wzrost poziomu wiedzy i umiejętności
-specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi	- liczba rodzin objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi.	
Działania	Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego w danym roku
Realizowanie pomocy finansowej i rzeczowej:	
- świadczenia pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin z dziećmi korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, - liczba rodzin korzystających z pomocy w ramach rządowego programu „Posiłek w domu i w szkole” , - liczba rodzin z dziećmi, które zaprzestały korzystać ze świadczeń pomocy społecznej z powodu poprawy warunków materialnych
<ul style="list-style-type: none"> - świadczenia rodzinne i dodatki - świadczenia z funduszu alimentacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego i dodatków, - liczba rodzin korzystających ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego
- stypendium szkolne i zasiłek szkolny	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin korzystających ze stypendium szkolnego, - liczba rodzin korzystających z zasiłku szkolnego
Organizowanie wsparcia środowiskowego i aktywizowanie społeczności lokalnej:	
- prowadzenie akcji społecznych	- liczba akcji społecznych
- angażowanie wolontariuszy	<ul style="list-style-type: none"> - liczba aktywnych wolontariuszy, - liczba zawartych umów wolontariackich
- angażowanie rodzin wspierających	- liczba rodzin wspierających

- tworzenie grup samopomocowych	- liczba utworzonych grup samopomocowych
- realizacja projektów i programów	- liczba realizowanych projektów i programów
Wspieranie grup szczególnego ryzyka:	
- działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej	<ul style="list-style-type: none"> - liczba działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, - liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty, - liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty, - liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego , - liczba posiedzeń grup roboczych w ramach procedur NK, - liczba skierowanych wniosków do Prokuratury, - liczba skierowanych wniosków do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Puławach
- realizacja programów i projektów, w tym profilaktycznych	- liczba zrealizowanych projektów i programów, w tym profilaktycznych
- rozwiązywanie i łagodzenie konfliktów rodzinnych i środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób korzystających z mediacji, - ilość zawartych ugód
- poradnictwo rodzinne	- liczba rodzin korzystających z poradnictwa rodzinnego
- psychoterapia	- liczba osób korzystających z psychoterapii
- poradnictwo prawne	- liczba osób korzystających z pomocy prawnej
- aktywizacja społeczno-zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób objętych wsparciem Klubu Integracji Społecznej, - liczba szkoleń podnoszących umiejętności społeczne, - liczba szkoleń zawodowych, - liczba osób wykonujących prace społecznie użyteczne
- wsparcie asystenta, w tym asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny w ramach programu „Za życiem”, - liczba osób korzystających ze wsparcia asystenta osoby niepełnosprawnej
- praca socjalna	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin z dziećmi objętych pracą socjalną, -liczba wniosków do sądu rodzinnego (o wgląd, o podjęcie działań), - liczba wniosków skierowanych do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Puławach
- tworzenie mieszkań chronionych	<ul style="list-style-type: none"> - liczba mieszkań chronionych, - liczba miejsc w mieszkaniach chronionych
- działalność placówek wsparcia dziennego	<ul style="list-style-type: none"> - liczba placówek wsparcia dziennego, - liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi	- liczba rodzin objętych pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych
- grupy wsparcia i samopomocowe	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób uczestniczących w grupach wsparcia, - ilość osób, u których nastąpił wzrost poziomu wiedzy i umiejętności
- opieka wytchnieniowa	- liczba rodziców i opiekunów korzystających z opieki wytchnieniowej

- monitorowanie sytuacji rodzin, których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej	- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, - liczba rodzin, które podjęły współpracę z asystentem, gdzie dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej, - liczba dzieci, które powróciły z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych
- współpraca podmiotów działających na rzecz rodziny	- liczba posiedzeń w sprawie oceny okresowej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, - liczba posiedzeń zespołów roboczych w zakresie realizowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- udział specjalistów działających na rzecz rodziny w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe	- liczba osób biorących udział w szkoleniach, - liczba szkoleń, - liczba uczestników, których poziom wiedzy wzrósł po ukończeniu szkolenia
3. Wypromowanie zdrowego stylu życia.	
Działania	Wskaźniki osiągnięcia celu szczegółowego w danym roku
Prowadzenie działań profilaktycznych poprzez:	
- realizację programów prozdrowotnych i przeciwdziałających uzależnieniom	- liczba realizowanych projektów i programów
- organizację spotkań edukacyjnych i prozdrowotnych	- liczba spotkań edukacyjnych i prozdrowotnych
Kształtowanie umiejętności konstruktywnego spędzania czasu wolnego poprzez:	
- animowanie życia kulturalnego	- liczba wydarzeń kulturalnych
- upowszechnianie sportu i rekreacji	- liczba imprez sportowych - liczba imprez rekreacyjnych

VII. Realizacja Programu.

VI.I. Harmonogram zaplanowanych działań.

Cel szczegółowy 1. Zwiększenie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.			
Działania	2024	2025	2026
Umożliwienie korzystania z pomocy specjalistycznej: - wsparcie pedagogiczne (indywidualne i grupowe) - wsparcie psychologiczne (indywidualne i grupowe) - wsparcie asystenta rodziny - praca socjalna - organizowanie treningów i warsztatów - grupy wsparcia i samopomocowe - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi	X	X	X
Cel szczegółowy 2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi.			
Działania	2024	2025	2026
Realizowanie pomocy finansowej i rzeczowej: - świadczenia pomocy społecznej	X	X	X

<ul style="list-style-type: none"> - świadczenia rodzinne i dodatki - świadczenia z funduszu alimentacyjnego - stypendium szkolne i zasiłek szkolny 			
Organizowanie wsparcia środowiskowego i aktywizowanie społeczności lokalnej: <ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie akcji społecznych - angażowanie wolontariuszy - angażowanie rodzin wspierających - tworzenie grup samopomocowych - realizacja projektów i programów 	X	X	X
Wspieranie grup szczególnego ryzyka: <ul style="list-style-type: none"> - działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej - realizacja programów i projektów, w tym profilaktycznych - rozwiązywanie i łagodzenie konfliktów rodzinnych i środowiskowych - poradnictwo rodzinne - psychoterapia - poradnictwo prawne - aktywizacja społeczno-zawodowa - wsparcie asystenta, w tym asystenta osoby niepełnosprawnej - praca socjalna - tworzenie mieszkań chronionych - działalność placówek wsparcia dziennego - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla rodzin z dziećmi - grupy wsparcia i samopomocowe - opieka wytchnieniowa - monitorowanie sytuacji rodzin, których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej - współpraca podmiotów działających na rzecz rodziny - udział specjalistów działających na rzecz rodziny w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe 	X	X	X
Cel szczegółowy 3. Wypromowanie zdrowego stylu życia.			
Działania	2024	2025	2026
Prowadzenie działań profilaktycznych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - realizację programów prozdrowotnych i przeciwdziałających uzależnieniom - organizację spotkań edukacyjnych i prozdrowotnych 	X	X	X
Kształtowanie umiejętności konstruktywnego spędzania czasu wolnego poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - animowanie życia kulturalnego - upowszechnianie sportu i rekreacji 	X	X	X

VI.II. Odbiorcy.

Odbiorcami Programu są:

1. Rodziny z terenu miasta Puławy, w szczególności przeżywające trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz te, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.
2. Dzieci i młodzież.

VI.III. Realizatorzy.

W realizacji zadań Programu udział biorą następujące instytucje, podmioty i organizacje:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach, zawierający w swoich strukturach:

- *Dział Pomocy Środowiskowej* - wnioskowanie i przyznawanie pomocy finansowej i prowadzenie pracy socjalnej, organizowanie społeczności lokalnej, realizacja programów pomocowych, prowadzenie mieszkań chronionych (od 1 stycznia 2024 r.: mieszkań treningowych i wspomagających, zgodnie z ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw);
- *Dział Integracji i Pomocy Specjalistycznej*, w tym *Zespół ds. Rodziny* - wspieranie rodzin w ramach pracy asystentów rodzin oraz realizowanie działań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; *Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy i w Kryzysie* - świadczenie wsparcia specjalistycznego dla osób doznających przemocy i w kryzysie oraz *Klub Integracji Społecznej* - aktywizacja społeczna i zawodowa klientów, realizowanie projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych oraz działań wynikających z ustawy o zatrudnieniu socjalnym i rozporządzenia w sprawie prac społecznie użytecznych; prowadzenie mieszkań chronionych, realizacja projektów i programów pomocowych;
- *Dział Świadczeń Rodzinnych* - prowadzenie polityki prorodzinnej państwa poprzez obsługę świadczeń rodzinnych i dodatków do świadczeń;
- *Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie* - realizowanie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, podejmowanie bezpośredniej pracy z rodzinami doświadczającymi przemocy, w tym prowadzenie grup wsparcia dla kobiet dotkniętych przemocą domową, grup terapeutycznych dla mężczyzn.

2. Szkoły, przedszkola, żłobki prowadzone przez gminę, tj. 12 przedszkoli, 1 żłobek, 9 szkół podstawowych, z czego 2 będące w strukturach zespołów szkół - działania wspierające rodziny-funkcja wychowawcza, kształtująca i opiekuńcza, działania profilaktyczne i edukacyjne na rzecz dzieci i młodzieży, prowadzenie akcji profilaktycznych, społecznych, prowadzenie wolontariatu, realizowanie projektów i programów, świadczenie wsparcia specjalistycznego, organizowanie treningów i warsztatów.

3. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Puławach - realizacja zadań w zakresie sportu i rekreacji.

4. Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika”- edukacja artystyczna, zaspokajanie i rozwijanie potrzeb kulturalnych społeczności, organizacja wydarzeń z różnych dziedzin artystycznych, spektakli, koncertów, kabaretów, wystaw, spotkań z artystami, festynów rodzinnych, wspieranie i promowanie aktywności lokalnych talentów w sferze działań kulturalnych.

5. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - realizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

6. **Organizacje pozarządowe** prowadzące działania z zakresu pomocy społecznej i wspierania rodziny oraz działania kulturalne, edukacyjne, sportowe i inne działania pomocowe skierowane do dzieci, młodzieży oraz rodzin m.in. Stowarzyszenie Rodzina, Towarzystwo Nowa Kuźnia, Fundacja Praesterno, Stowarzyszenie Tym Sposobem, Katolickie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Potrzebującym „AGAPE”.

7. **Urząd Miasta Puław** w zakresie działań profilaktycznych, kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, promujących rodzinę wraz ze wzmacnianiem więzi pokoleniowych.

Działania realizowane w ramach Programu przez w/w instytucje i organizacje na szczeblu gminnym wspierane są, w oparciu o współpracę, przez działalność instytucji o zasięgu powiatowym, takich jak:

1. Komenda Powiatowa Policji w Puławach - realizacja procedury Niebieskie karty, realizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Puławach - realizacja działań na rzecz rodzin wynikająca z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
3. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Puławach - wsparcie psychologiczno-pedagogiczne dzieci i młodzieży, realizowanie programów i projektów edukacyjnych i prozdrowotnych.
4. Sąd Rejonowy i Prokuratura Rejonowa w Puławach - wdrażanie pracy z rodziną i pomoc w prawidłowym wypełnianiu roli opiekuńczo-wychowawczej przez rodziców (opiekunów), działania interdyscyplinarne.
5. Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia - realizacja ustaw o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

VI.IV. Finansowanie.

Zakres realizacji działań w programie uzależniony będzie od wielkości posiadanych przez miasto środków finansowych, jak również środków będących w dyspozycji organizacji pozarządowych i innych podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz wspierania rodziny.

Zadania zawarte w Miejskim Programie Wspierania Rodziny dla Miasta Puław będą finansowane

z następujących źródeł:

- 1) środki z budżetu miasta Puław,
- 2) środki z budżetu państwa,
- 3) środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Programu,
- 4) środki pozyskane m. in. z funduszy europejskich,
- 5) sponsorzy,
- 6) inne.

VI.VII. Monitoring i ewaluacja.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach jako koordynator Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026 odpowiedzialny jest za monitoring i ewaluację Programu, które odbywać się będą poprzez zbieranie danych dotyczących realizowanych działań zmierzających do osiągnięcia założonych celów. Zbieranie danych polegać będzie na określeniu przez realizatorów rodzaju prowadzonego działania, sposobu jego realizacji oraz przedstawieniu osiągniętych efektów. Pozyskane informacje niezbędne będą w celu określenia wskaźników jakościowych i ilościowych osiągnięcia celu szczegółowego w danym roku oraz do pomiaru stopnia osiągnięcia założonego celu. W/w dane przedstawiane będą Radzie Miasta Puławy w formie sprawozdania z każdego roku realizacji Programu.

VI.VI. Przewidywane efekty.

Spodziewanym efektem realizacji programu jest wzmocnienie rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu poprzez zwiększenie kompetencji i umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i zapewnienie pomocy rodzinom dotkniętym problemami społecznymi oraz wypromowanie zdrowego stylu życia.

VIII. Spis tabel.

		Str.
Tabela 1.	Wsparcie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach w okresie 2020 - 2022	6
Tabela 2.	Zestawienie wybranych świadczeń udzielonych rodzinom z dziećmi w latach 2020-2022.	10
Tabela 3.	Wsparcie specjalistyczne świadczone na rzecz rodzin z dziećmi w ramach Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla miasta Puławy na lata 2021-2023 - wybrane rodzaje.	11

Spis wykresów.

		Str.
Wykres 1.	Dane demograficzne mieszkańców Puław w 2022 r.	6
Wykres 2.	Typy rodzin korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Puławach w latach 2020-2022.	7
Wykres 3.	Powody przyznania przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Puławach pomocy w okresie 2020-2022.	8

UZASADNIENIE

Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Puławy na lata 2024-2026 został opracowany, w związku z obowiązkiem ustawowym wynikającym z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którą opracowanie i realizacja trzyletnich programów jest zadaniem własnym gminy w zakresie wspierania rodziny.

Głównym założeniem programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do funkcjonowania, poprzez wzmocnienie roli i funkcji rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

Program opisuje strategiczne cele i kierunki działań wynikające z diagnozy potrzeb i problemów, a także możliwości gminy co do zaspokajania tych potrzeb. Miejski Program Wspierania Rodziny przewiduje współdziałanie wielu podmiotów, zarówno sfery rządowej jak i samorządowej, powołanych do pomocy rodzinie. Realizatorami działań będą ponadto lokalne organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny.

Wobec powyższego podjęcie proponowanej uchwały wydaje się zasadne i celowe.